

JADIDLARNING FAROVON JAMIYAT QURISHGA YETAKLAGAN ASOSIY OMILLAR

Qo`ziboyev Behruz Bahodir o`g`li

Toshkent davlat transport universiteti talabasi

Annotatsiya: *Mazkur maqola o`z ichiga jadidlarni qay tarzda jamiyat tafakkurini o`stirish ularni g`animlar iskanjasidan xalos etish hamda bilim ko`nikmalarini yanada boyitish uchun amalga oshirgan islohotlari haqida so`z borish bilan bir qatorda ular mazkur yo`lda uchragan to`siqlar borasidagi tushunchalarni ham qamrab oladi.*

Kalit so`zlar: *Barkamol avlod, farovon jamiyat, taraqqiyotga intilish, ma`rifatparvarlik.*

Аннотация: *В данной статье рассказывается не только о реформах, осуществленных джадидами с целью улучшения их общественного мышления и освобождения от гнета рабов, но и включены концепции препятствий, с которыми они столкнулись на этом пути.*

Ключевые слова: *Совершенное поколение, процветающее общество, стремление к развитию, просвещение.*

Annotation: *This article not only talks about the reforms implemented by Jadids in order to improve their social thinking and free them from the oppression of slaves, but also includes the concepts of the obstacles they encountered on this path.*

Key words: *Perfect generation, prosperous society, striving for development, enlightenment.*

Buyuk jadidlarimizning eng muhim talablaridan biri barkamol avlod tarbiyasi edi. Ular bu orqali millatni zamonaviy taraqqiyot yo`liga olib chiqish, milliy davlat bunyod etish, zamonaviy idora usulidagi ozod va farovon jamiyat qurishni maqsad qilgan edi. Chor hukumati ta`sirida qoloq ahvolga tushib qolgan aholining ijtimoiy-siyosiy, madaniy-ma`rifiy turmushini, ong-saviyasini ko`tarish, taraqqiy ettirish maqsadida juda katta ishlarni amalga oshirdi. Mahmudxo`ja Behbudiy ta`kidlaganidek, "Har bir mamlakatda islohot va madaniyat asbobig'a tasavvul va tashabbus etmoqlik harakati u mamlakatning yoshlari tarafidan zuhur eta boshlagani kabi bizning Turkistonda ham madaniyat eshigi manzalasida bo`lgan maktabi ibtidoiy ila intiboh va islohot jarchisi bo`lgan milliy matbuot qayratlu yoshlarning harakati maorif parvaronlarini soyasida vujudga keldi".

Jadidlar voyaga yetgan yoshlar Turkiston kelajagi, ravnaqi uchun kurashchi bo`lib yetishishi kerakligini uqtirib, har xil illatlardan xalos bo`lishga da`vat qildi. Munavvarqori Abdurashidxonov bolaning ta`lim-tarbiya olishida ota-onaning javobgarligi haqida so`z yuritib, o`z farzandining ma`rifatli bo`lishi uchun qo`lidan kelgancha harakat qiladigan zotlar mavjudligini, aksincha buni istamaganlar ham yetarli ekani haqida qayg`urib yozadi. Mahmudxo`ja Behbudiy sayohati davomida

Bayrut oliy o'quv yurtlari va dorulfununi faoliyati bilan tanishar ekan, u yerda toliblar farang, olmon va ingliz tillarida o'qitilishi, yevropalik olimlarning dars berishi, kimyo laboratoriyalari, tibbiyot oliygohlarida jarrohlik xonalarining borligiga havas qiladi, Turkistonning taraqqiyotdan naqadar orqada qolganini afsuslar bilan yozadi. Turkistondagi maorif tizimini isloh qilishni asosiy maqsad qilib olgan jadidlar yoshlarni milliy mustaqillik manfaatlarini himoya qila oladigan etib tarbiyalash, iqtisodiy va siyosiy qaramlikdan chiqish muammolari bilan shug'ullanadi. Yoshlarni Yevropaning eng yaxshi o'quv maskanlarida o'qitish zarur, deb hisoblaydi. Ma'lumki, Munavvarqori Abdurashidxonov ham bu yo'lda jonbozlik ko'rsatgan. Eski tuzum davrida o'z tariximizni bilmaganmiz. Butun olam yuksak hurmat va ehtirom bilan tilga oladigan buyuk ajdodlarimizni tanimas edig-u, soxta "dohiy"lar hayotini qachon, qayerda tug'ilgan, nima karomatlar ko'rsatgan bilar edik. Ularni bobomiz, otamiz, deb sig'inar edik. Bu aynan istibdod va qullik davri edi. Faqat moddiy jihatdan nochor emas edik, eng yomoni, or-nomusimiz toptalgan, qadriyat va an'analarimiz oyoqosti qilingan edi. O'zlikni anglash degani - bu o'z tariximizni, ming-ming yillik an'analarimizni bilish degani. Agar har qaysi odam kechagi kunni yaxshi biladigan bo'lsa, hech qachon avvalgi xatosini yana takrorlamaydi.

Jadid bobolarimiz sa'y-harakatlari, shaxsiy mablag'lari va tashabbuslari bilan Turkistonda tashkil etilgan ilk zamonaviy maktablarda yoshlarga faqat milliy ruhiningina emas, balki umuminsoniy qadriyat, vatan ravnaqi, go'zalligini ham singdirishga harakat qilgan. Jadidchilik Turkiston yoshlarining milliy, madaniy, ijtimoiy uyg'onishida va ravnaqida asosiy omil bo'lib xizmat qildi. Zamonning dolzarb masalalarini, hayotning muammolarini ijtimoiy-siyosiy, madaniy-ma'naviy yo'l bilan yechish yo'llarini jadidlar o'z maqola va asarlarida ko'rsatgan. Jahon taraqqiyotining ilm-fan yo'nalishida erishgan yutuqlarini Turkistonga olib kelish istagida yoshlardan vatan uchun xizmat qiladigan yetuk olimlar, sanoat va qishloq xo'jaligi sohalarining zamonaviy bilimdon, o'z ishining yetuk mutaxassislari, madaniyat arboblari yetishib chiqib, ular yurtni obod, farovon etishlariga ishongan. Jadidlar faoliyatida madaniyatga, ma'rifatparvarlikka, yangilikka, taraqqiyotga intilish, yoshlarni, butun xalq ommasini shunga da'vat etish g'oyalari umrlarining oxirigacha yetakchi fikr bo'lib qoldi. Har qanday og'ir sharoitda ular o'z qarashlarini o'zgartirmadi. Jadidlarning ijtimoiy-siyosiy, madaniy-ma'naviy faoliyatini tahlil qilib va ularning asr boshidagi g'oyaviy qarashlaridan kelib chiqqan holda shuni aytish mumkinki, jadidlar Turkiston xalqlarini savodsizlik, qullik, qashshoqlikdan, chor hukumati mustamlakasidan qutqarishga bel bog'lab, ko'p sa'y-harakatlar qilgan. Ularning yoshlar manfaatini himoya qilish, jamiyat va davlatda munosib o'rin egallashlari uchun tegishli sharoitlarni yaratish borasidagi fikrlari bugungi mustaqil O'zbekiston uchun ham dolzarb. Zero barcha zamonlarda ham yoshlar hal qiluvchi kuch rolini o'ynagan.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Qosimov Begali. Milliy uyg`onish-T: Ma`naviyat. 2002.
2. Rajabov Q. Jadidlar-istiqlolchilik harakatining g`oyaviy rahnamolari.
3. A`zamxo`jayev S. Turkiston muxtoriyati.-T. Ma`naviyat . 2000.
4. Ibragimov S.E. Jadidchilik harakati 2021-yil
5. Oblomurodov N, Hazratqulov A va boshqalar. O`zbekiston tarixi.(o`quv qo`llanma) Toshkent-2011
6. Karimov I.A. Biz kelajakimizni o`z qo`limiz bilan quramiz.T:O`zbekiston.1999.B.385